

Forslag

til

Lov om statstilskud til private gymnasieskoler og til private realskoler i København, Frederiksberg og Gentofte.

Fremsat den 6. marts 1959 af *undervisningsministeren*.

§ 1. Private eksamensberettigede gymnasieskoler og private eksamensberettigede realskoler i Københavns, Frederiksberg, og Gentofte kommuner, som opfylder nedenstående betingelser, oppebærer statstilskud efter de i denne lov givne regler.

§ 2. For at en skole skal kunne oppebære tilskud kræves:

- a) at skolen i sin undervisning står mål med den offentlige skole,
- b) at skolen har eksamensret og i henhold hertil har afholdt den pågældende eksamen mindst én gang i de sidst forløbne to år,
- c) at elevtallet i hvert af de foregående 3 år har været i gennemsnit mindst 16 pr. klasse i realklasserne og mindst 8 pr. klasse i gymnasieklasserne i de private gymnasieskoler og i gennemsnit mindst 10 pr. klasse i de private realskoler,
- d) at skolen underkaster sig pædagogisk tilsyn og økonomisk kontrol fra statens side, herunder opfylder de betingelser, som til enhver tid måtte være fastsat af undervisningsministeren med hensyn til lærerlønninger (svarende til den offentlige skoles) og regnskabsafregning,
- e) at skolens lærere og rektor er medlemmer af vedkommende pensionskasse, for så vidt de opfylder betingelserne herfor,
- f) at skolen i tilfælde af sygdom blandt lærerpersonalet følger de regler, der gælder de offentlige skoler.
- g) at skolen, i det omfang pladsforholdene tillader det, er villig til i gymnasieklasserne at modtage elever, der henvises af

det offentlige skolevæsen som egnede til optagelse.

§ 3. Statstilskuddet til private gymnasieskoler beregnes for hver time i vedkommende skole til 80 pct. af bruttoudgiften — derunder forrentning og afskrivning — pr. time i det pågældende finansår ved driften af samtlige af stat eller kommune drevne *gymnasieskoler* i Københavns, Frederiksberg og Gentofte kommuner. For timer i realafdelingen kan tilskud efter denne regel dog ikke beregnes for mere end 2 klasser på hvert klassetrin; for timer i overskydende klasser beregnes tilskuddet efter reglen i stk. 2. For år, i hvilke skolen har mindre end gennemsnitlig 14 elever pr. klasse i gymnasieklasserne eller mindre end 20 elever pr. klasse i realklasserne, nedsættes tilskuddet efter forholdet mellem gennemsnitselevtallet og ovennævnte elevtal.

Statstilskuddet til private realskoler i Københavns, Frederiksberg og Gentofte kommuner beregnes for hver time i vedkommende skole til 80 pct. af bruttoudgiften — derunder forrentning og afskrivning — pr. time i det pågældende finansår ved driften af samtlige af de 3 kommuner drevne *realskoler*. For år, i hvilke skolen har mindre end gennemsnitlig 14 elever pr. klasse, nedsættes tilskuddet efter forholdet mellem gennemsnitselevtallet og dette elevtal.

Tilskuddet til en skole må ikke overstige 80 pct. af bruttoudgifterne ved driften af vedkommende skole.

§ 4. Bruttoudgiften pr. time i de offentlige skoler udregnes efter de regler, der til

enhver tid gælder for beregningen i henhold til § 2 i lov nr. 169 af 20. marts 1918 af refusionsopgørelsen mellem staten og kommunerne.

§ 5. Til private eksamensberettigede skoler, der tilhører religionssamfund uden for folkekirken, kan der ydes statstilskud efter nærmere bestemmelse på finansloven.

§ 6. Opføres der af en organisation, forening eller stedlig kreds en bygning til brug for en privat eksamensberettiget gymnasieskole eller realskole i København, Frederiksberg og Gentofte, kan der som hjælp til opførelsen ydes et lån af statskassen til et beløb af indtil halvdelen af opførelsesværdien, når følgende betingelser er opfyldt:

a) Skolen skal være en selvejende institution.

b) Den pågældende organisation, forening eller kreds skal selv have skaffet et beløb svarende til mindst $\frac{1}{6}$ af opførelsesværdien. Dette beløb kan under særlige omstændigheder tillades sikret ved pant i ejendommen efter statslånet.

Er beløbet fremskaffet ved lån, skal rentefod og afbetalingsvilkår godkendes af undervisningsministeren.

c) Planer og tegninger skal være godkendt af undervisningsministeren.

For statslånet, der er afdragsfrit, men forrentes med 4 pct. p. a., gives der staten oprykkende panteret i bygninger med grund og tilhører næst efter et lån, der ikke må overstige $\frac{1}{3}$ af ejendommens værdi.

Lånet er fra statens side uopsigeligt, så længe lånevilkårene nøje overholdes, og bygningen anvendes til det oprindelige formål.

På lignende vilkår kan der ydes lån til køb af bygninger til brug for disse skoler. Statslånet fastsættes i forhold til købesummen, der skal godkendes af undervisningsministeren.

§ 7. Efter samme regler som i § 6 angivet kan der ydes statslån til en i denne lov omhandlet skole, når nybygninger, større ombygninger eller forbedringer og større anskaffelser af inventar eller undervisningsmateriel er nødvendige for at bringe skolen i tidssvarende stand. Der kan i så fald i

statslån ydes indtil 75 pct. af udgiften ved foretagelsen af de pågældende foranstaltninger, dog højst 50 pct. af skolens samlede værdi.

§ 8. Når en af de bestående skoler omdannes til en selvejende institution, kan der, når skolens forhold skønnes at tale derfor, efter samme regler som i § 6 angivet ydes statslån til gennemførelse heraf.

§ 9. Er der til den private gymnasieskole eller realskole knyttet hovedskoleklasser, kan der ydes statstilskud til disse klasser efter reglerne i lov nr. 416 af 12. juni 1946 om friskoler, om hjemmeundervisning m. m. som ændret ved lov nr. 31 af 18. februar 1954, for så vidt optagelse og undervisning af eleverne i disse klasser sker efter de for folkeskolen gældende regler.

§ 10. I tilfælde af salg af en skole, til hvilken der ydes tilskud efter denne lov, er det en betingelse for fortsat ydelse af tilskud, at salgsvilkårene er godkendt af undervisningsministeren efter forhandling med finansministeren.

Ved fastsættelse af skolens salgsværdi kan statstilskuddet ikke medregnes.

§ 11. Undervisningsministeren bemyndiges til at fastsætte de nærmere regler til gennemførelse af denne lov.

§ 12. Nærværende lov gælder ikke for Færøerne og Grønland. Ved kgl. anordning kan loven bringes til anvendelse på Færøerne med de af forholdenes forskellighed følgende ændringer.

§ 13. Bestemmelserne i denne lov, der træder i stedet for lov nr. 192 af 15. marts 1947 om statstilskud til private gymnasieskoler og til private mellem- og realskoler i København, Frederiksberg og Gentofte, træder i kraft 1. august 1959.

De efter lov nr. 192 af 15. marts 1947 tilskudsberettigede mellemskoleklasser og realklasser er tilskudsberettigede som realklasser efter denne lov, indtil de afløses af realklasser efter lov nr. 163 af 7. juni 1958 om folkeskolen, jfr. lov nr. 165 af s. d. om gymnasieskoler.

Bemærkninger til lovforslaget.

Vedtagelsen af lov nr. 163 af 7. juni 1958 om ændringer af lov om folkeskolen og af lov nr. 165 af samme dato om gymnasieskoler i forbindelse med de ved lønningslovene af 7. juni 1958 givne nye bestemmelser om statstjenestemændenes lønninger m. m. har nødvendiggjort en revision af lov nr. 192 af 15. marts 1947 om statstilskud til private gymnasieskoler og til private mellem- og realskoler i København, Frederiksberg og Gentofte, idet denne lovs bestemmelser hviler på de nu ophævede eller ændrede love, lov nr. 301 af 6. juni 1946 om statens tjenestemænd, lov nr. 160 af 18. maj 1937 om folkeskolen og lov nr. 62 af 24. april 1903 om højere almen-skoler m. m.

Den nugældende tilskudslov forudsætter, at skolerne er opbygget med 4-årige mellem-skoler med 1-årig realklasse, afsluttende med henholdsvis mellem-skoleeksamen og realeksamen, eller med 6-årige pigeskoler afsluttende med pigeskoleeksamen, hvortil for gymnasieskolernes vedkom-mende slutter sig et 3-årigt gymnasium.

Folkeskoleloven af 7. juni 1958 § 19 bestemmer nu, at realafdelingen såvel ved kommunale som ved private realskoler består af 3 et-årige klasser i til-slutning til 7. skoleår, og gymnasieskoleloven af samme dato bestemmer i § 1, at en gymnasieskole består af en 3-årig realafdeling og en 3-årig gym-nasieafdeling, samt i § 23, at pigeskoleeksamen kan afholdes sidste gang med udgangen af skoleåret 1963-64. Med den fulde gennemførelse af disse love afløses de af tilskudsloven omfattede skoleformer derfor af en 3-årig realafdeling, hvortil for gym-nasieskolernes vedkommende slutter sig en 3-årig gymnasieafdeling, og tilskudsgrundlaget er dermed ændret.

I den af folketingsudvalget angående de nævnte nye skolelove afgivne betænkning af 23. april 1958 er det da også forudsat, at de gældende tilskuds-ordninger for private eksamensskoler vil blive revi-deret, idet udvalget udtaler sig således (Folketings-tidende 1957-58, tillæg B. sp. 679):

„Venstres medlemmer af udvalget har ønsket, at undervisningsministeren erklærer sig villig til i forbindelse med skolelovenes ikrafttræden at søge gennemført en sådan ordning af reglerne for de private skolers tilskud fra staten, at disse skolers stilling sikres i samme omfang som hidtil, og at der gives statstilskud efter samme regler som for fri-skolerne til det antal hovedskoleklasser, som skolen har, herunder 8. hovedskoleklasse og 9. klasse, uden hensyn til, om hovedskolen er fuldt udbygget.

Ministeren har herefter over for udvalget udtalt,

at han agter i det kommende folketingsår at frem-sætte forslag for folketinget med henblik på tilveje-bringelse af en ny tilskudsordning for de private eksamensskoler (de private realskoler og gymnasie-skoler såvel i som uden for Storkøbenhavn), hvor-efter der ydes eksamensskoletilskud til disse skolers realklasser og gymnasieklasser og desuden tilskud efter principperne for tilskud til friskoler til hoved-skoleklasser som ovenfor nævnt.“

I de med undervisningsministeriets skrivelser til udvalget af 4. februar og 18. marts 1958 fulgte bilag (s. st. sp. 777 og sp. 783), hvori der nærmere redegøres for skolernes antal, opbygning og nu-værende tilskudsordning, udtales det, at det vil blive taget under overvejelse at forbedre tilskuds-ordningen, hvor forholdenes udvikling gør det rimeligt, eksempelvis med hensyn til bestyrer-lønnen ved de selvejende skoler og finansiel støtte til modernisering af skolernes bygninger.

Tilskuddet efter den gældende tilskudslov ydes som et driftstilskud pr. time på $\frac{2}{3}$ af bruttoudgiften (derunder forrentning og afskrivning) pr. time ved driften af samtlige offentlige gymnasieskoler i Københavns, Frederiksberg og Gentofte kommuner, for mellem- og realskolernes vedkommende ved driften af samtlige af de 3 kommuner drevne mellem- og realskoler. Da skolerne ifølge den gæl-dende tilskudsordning skal følge den offentlige skoles lønninger, og da priser og lønninger siden lovens vedtagelse har været konstant stigende, er den tredjedel af udgifterne, som skolerne ifølge tilskudsordningen selv har skullet søge dækket gen-nem opkrævning af skolepenge, steget år for år. For at undgå en forskydning i elevernes sociale rekruttering har skolerne ikke villet påligne skole-pengene hele denne stigning, og det har derfor været nødvendigt for dem at administrere meget spar-sommeligt med den virkning, at bygninger, inven-tar og samlinger ikke er fornyet og forøget i til-strækkeligt omfang. Hertil har også medvirket, at de af denne tilskudsordning omfattede skoler ikke har haft samme adgang til statslån på gunstige vil-kår som flere andre private skoler (folkehøjskoler m. fl.).

Denne allerede før lønningslovene af 7. juni 1958 eksisterende tilstand er nu yderligere væsentlig skærpet, fordi de nye lønningslove og en ny løn-ningsvedtægt for Københavns kommune medfører betydelig højere lønninger for de tilsvarende løn-klasser ved de offentlige skoler og gunstigere regler for beregning af overtimebetaling. Det vil derfor være nødvendigt, at der med virkning fra de nye

lønningers ikrafttræden gennemføres en forhøjelse af statens tilskudsydelse, hvis skolerne fortsat skal kunne bestå og være tidssvarende uden sådanne forhøjelser af skolepengene, som begrænser skolernes område til bestemte befolknings- og indtægtsgrupper.

Lovforslagets bestemmelser om driftstilskud er i øvrigt udformet i væsentlig overensstemmelse med den nugældende tilskudslov og dermed også i overensstemmelse med den opfattelse, som det af undervisningsministeriet nedsatte udvalg vedrørende forenkling af tilskudsreglerne for samtlige private skoleformer har givet udtryk for i sin i april 1958 afgivne betænkning. Forskellige forhold, såsom virkningerne af de nye skolelove, overvejelser angående ændret tjenestetid og mulighederne for ændring af beregningen og fordelingen af udgifterne til de offentlige eksamensskoler i de tre hovedstadskommuner — som er det grundlag, hvorpå de heromhandlede skolers tilskudsordning hviler — taler også for, at mulige fravigelser af de nugældende tilskudsprincipper afventer en afklaring af disse forudsætninger og deres virkninger.

Dog nødvendiggør den i folketingsudvalgets betænkning udtalte forudsætning om tilskud til hovedskoleklasser, at en dertil sigtende bestemmelse er optaget i lovforslagets § 9. Endvidere er der i §§ 6-8 foreslået bestemmelser om statslån til nybygninger m. m. svarende til de for de private realskoler uden for hovedstadskommunerne foreslåede.

Ved den nugældende tilskudslov af 1947 forhøjedes driftstilskuddet fra tidligere $\frac{1}{2}$ af elevudgiften i de offentlige eksamensskoler til $\frac{2}{3}$ af timeudgiften, hovedsagelig af samme grunde, som nu på ny gør en forhøjelse af tilskuddet aktuelt. Den nu foreslåede forhøjelse af tilskudsprocenten fra $66\frac{2}{3}$ til 80 hviler på en afvejelse af, hvilken del af de samlede driftsudgifter ved en skole man med rimelighed kan forlange, at skolerne selv skal afholde gennem opkrævning af skolepenge. Efter foretagne beregninger, herunder af virkningerne af de nye lønningslove, kan driftsudgifterne ved de offentlige gymnasieskoler i de tre hovedstadskommuner anslås til 1 500 kr. pr. time i finansåret 1958-59. Det vil være en naturlig betragtning, at de private gymnasieskoler indstiller sig på samme driftsudgift, hvis de skal opfylde deres opgave, herunder nødvendige fornyelser og forøgelse af bygninger, inventar og samlinger, og dækning af disse udgifter må i det væsentlige tilvejebringes gennem statstilskud og skolepenge. Disse udgør i gennemsnit for samtlige skoler ca. 480 kr., men må med rimelighed kunne bære en forhøjelse. Efter forhandling med skolerne må ministeriet

anse en forhøjelse til ca. 600 kr. pr. elev for rimelig, hvilket vil svare til, at driftsudgiften pr. time dækkes med 20 pct. af skolerne selv. Fra gymnasieskolernes side er det en forudsætning herfor, at det på de årlige finanslove hjemlede fripladstilskud på 100 kr. årlig pr. elev fortsat opretholdes, idet de i modsat fald anser et højere driftstilskud nødvendigt, hvis de af egne midler skal afholde sådanne fripladser og skolepengenedsættelser, som de anser for nødvendige og ønskelige for at opnå en passende alsidig rekruttering af elever.

Forholdsmæssig beregnet kan driftsudgifterne ved en mellem- og realskole anslås til 1 350 kr. pr. time i finansåret 1958-59. Når skolernes andel heri sættes til 20 pct., vil det svare til omkring 400 kr. i skolepenge imod nu ca. 350 kr., hvorved bemærkes, at der ikke af staten ydes fripladstilskud til mellem- og realskolerne.

Det tilskudsberettigede timetal i de private gymnasier andrager i skoleåret 1958-59 6 500, og da bruttoudgiften pr. time ved driften af de offentlige gymnasieskoler i de 3 hovedstadskommuner for finansåret 1958-59 kan anslås til 1 500 kr. pr. time, vil merudgiften ved gennemførelsen af lovforslagets tilskudsordning for de private gymnasieskoler vedkommende udgøre $1\,500\text{ kr.} \times 6\,500 \times 80\text{ pct.} = 7\,800\,000\text{ kr.} \div 1\,500\text{ kr.} \times 6\,500 \times 66\frac{2}{3}\text{ pct.} = 6\,500\,000\text{ kr.}$, eller 1 300 000 kr. For realskolernes vedkommende, hvis tilskudsberettigede timetal i skoleåret 1958-59 andrager 2 650, og for hvilke bruttoudgiften pr. time ved driften af de kommunale realskoler i de 3 hovedstadskommuner er anslået til 1 350 kr., kan den tilsvarende merudgift for samme finansår anslås til $1\,350\text{ kr.} \times 2\,650 \times 80\text{ pct.} = 2\,862\,000\text{ kr.} \div 1\,350\text{ kr.} \times 2\,650 \times 66\frac{2}{3}\text{ pct.} = 2\,385\,000\text{ kr.}$, eller 477 000 kr.

Lovforslagets gennemførelse vil således forøge statstilskuddet til de af loven omfattede private skoler med $1\,300\,000\text{ kr.} + 477\,000\text{ kr.} = 1\,777\,000\text{ kr.}$ og herved bringe statens samlede tilskud til disse skoler op på $7\,800\,000\text{ kr.} + 2\,862\,000\text{ kr.} = 10\,662\,000\text{ kr.}$, dog forudsat at beløbet ikke overstiger 80 pct. af samtlige skolers faktiske driftsudgifter, jfr. § 3, stk. 3. Ved en vurdering af denne udgift må det i øvrigt tages i betragtning, at skolerne har omtrent 1 300 elever i gymnasieklasserne og ca. 4 800 elever i mellemskole- og realklasserne (heraf de fleste i gymnasieskolerne i og uden for hovedstadskommunerne), og at en overtagelse af disse elever af de offentlige skoler ville medføre, at det offentlige også måtte overtage den udgift, som de private skoler dækker gennem skolepenge.

Til de enkelte bestemmelser i lovforslaget bemærkes i øvrigt følgende:

Til §§ 1 og 2.

Ændringerne i disse paragraffer er til dels redaktionelle eller følger af de nye skolelove, hvis gennemførelse medfører, at de af den nugældende tilskudslov omfattede skoleformer afløses af en 3-årig realafdeling og en 3-årig gymnasieafdeling.

Efter den gældende tilskudslov skal skolen være medlem af vedkommende pensionskasse. Efter de senest reviderede vedtægter for pensionskassen kan skolerne ikke længere være medlemmer af denne, og bestemmelsen i § 2 e er derfor ændret i overensstemmelse hermed.

Bestemmelsen i § 2 g er ny og begrundet i nødvendigheden af — som det er sket i praksis i de tre hovedstadskommuner — at kunne henvide egnede gymnasieelever ud over det til rådighed værende antal gymnasielpladser i offentlige gymnasieskoler til optagelse i private gymnasieskoler.

Til § 3.

Med hensyn til begrundelsen for den foreslåede forhøjelse af statstilskuddet fra 66 $\frac{2}{3}$ pct. til 80 pct. henvises til de indledende bemærkninger.

Bestemmelsen i den gældende tilskudslovs § 3, stk. 3, om, at det samlede tilskud til en skole ikke må overstige den virkelige nettoudgift ved driften af vedkommende skole og en eventuelt til denne knyttet underskole har i praksis haft uheldige virkninger, fordi enhver formindskelse af skolens nettoudgift (bruttoudgift ÷ egne indtægter) f. eks. ved forhøjelse af skolepengene kan medføre en tilsvarende nedsættelse af det efter lovens regler i øvrigt beregnede statstilskud. Bestemmelsen foreslås derfor ændret derhen, at statstilskuddet ikke må overstige 80 pct. af skolens faktiske driftsudgifter. Skolerne kan herefter forhøje skolepengene, f. eks. til dækning af nødvendige eller ønskelige bygnings- og inventarudgifter, uden at det får indflydelse på statstilskuddet, som kun vil være reguleret af to faktorer: At det beregnes som 80 pct. af udgifterne ved tilsvarende offentlige skoler og ikke må overstige 80 pct. af vedkommende skoles egen driftsudgift (bruttoudgiften). I øvrigt svarer den foreslåede bestemmelse til bestemmelsen i § 8, stk. 3, i lovbekendtgørelse nr. 78 af 18. marts 1954 om friskoler m. m.

Efter den gældende tilskudslov kunne udgifterne ved driften af en underskole indgå i den nettoudgift, som ikke måtte overstiges af det samlede tilskud til en skole. Efter at der ved § 9 er foreslået tilskud efter friskolelovens regler til hovedskoleklasser, bortfalder grundlaget for denne særbestemmelse.

Til §§ 6-8.

Ministeriet har fundet det påkrævet at imøde-

komme skolernes ønske om adgang til statslån i samme omfang og på samme vilkår som hjemlet for en række andre under undervisningsministeriet hørende skoleformer, herunder højskoler og friskoler, samt tillige for tekniske skoler, teknika og teknologiske institutter, jfr. lov nr. 197 af 7. juni 1958. Uden adgang til sådanne statslån vil skolerne ikke være i stand til at tilvejebringe sådanne bygninger med inventar, at de kan tilfredsstille de krav, der i dag må stilles til undervisningen. Man anser det derhos for ønskeligt ved ydelsen af statslån at muliggøre omdannelse af en privatejet skole til selvejende institution, således at det sikres, at de til enhver tid ydede statstilskud kommer skolerne som sådanne, ikke skiftende private ejere, til gode, ligesom det herved sikres, at valget af en bestyrer eller rektor kan ske alene efter pædagogiske kvalifikationer uden nødvendigheden af en betydelig kapitalinvestering. I lovforslaget er derfor optaget bestemmelser om ydelse af afdragsfri statslån at forrente med 4 pct. p. a. til byggeri, såvel nybygninger som tilbygninger og forbedringer, til køb af skolebygninger, til større anskaffelser af inventar og undervisningsmateriel samt til omdannelse til selvejende institution.

Til § 9.

Bestemmelsen i denne paragraf er ny. Der henvises til de indledende bemærkninger om tilskud til realskolens hovedskoleklasser efter reglerne i friskoleloven. Tilskud vil være betinget af, at optagelse og undervisning finder sted efter folkeskolelovens regler.

Til § 10.

Bestemmelsen er ny, men svarer til den tilsvarende bestemmelse i forslaget til lov om statstilskud til private eksamensberettigede realskoler uden for København, Frederiksberg og Gentofte.

Til §§ 11 og 12.

Bestemmelserne heri svarer til den gældende lovs § 6 med tilføjende, at loven ved kgl. anordning kan bringes til anvendelse på Færøerne med de af de særlige forhold følgende eventuelle ændringer. For tiden findes dog ingen privat gymnasieskole på Færøerne.

Til § 13.

Lovens ikrafttrædelse foreslås fastsat til 1. august 1959, således at tilskuddet til de af den hidtil gældende tilskudslov omfattede skoleformer fra denne dato ydes efter de nye regler, indtil de er afviklet og erstattet af den 3-årige realafdeling. For tiden fra 1. april 1958 til 1. august 1959 vil der blive søgt hjemmel for anvendelse af den gældende tilskudslov under hensyntagen til virkningerne af de nye lønningslove af 7. juni 1958.